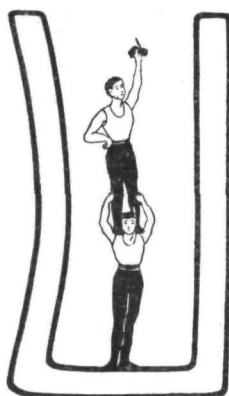

JAKOB DIMNIK:

Prestolonaslednik Franc Ferdinand in Njegova so- proga vojvodinja Zofija Hohenberška.

naši cesarski rodovini so obhajali v nedeljo, dne 1. julija l. 1900. — torej pred štirinajstimi leti — vesel praznik. Ta dan se je poročil Njega cesarska in kraljevska visokost nadvojvoda Franc Ferdinand s svojo nevesto Zofijo grofico Chotkovo. Vsi narodi avstrijski so z velikim navdušenjem pozdravljali novoporočenca; posebno veselo so pa pozdravljali ta zakon vsi slovanski narodi, ker je grofica Chotkova članica stare, čislane češke rodovine. Zofija grofica Chotkova je jako naobražena, blagega srca, usmiljena do siromakov. Zaradi lepih njenih čednosti jo je povzdignil naš presvetli cesar v vojvodinjo Hohenberško.

Nadvojvoda — prestolonaslednik Franc Ferdinand je najstarejši sin Karla Ludovika, brata našega presvetlega cesarja. Nadvojvoda Karel Ludovik je umrl dne 19. maja 1896. l. Mati nadvojvode — prestolonaslednika je Marija Anunciata, hči kralja obeh Sicilij Ferdinanda II.

Staremu sedem let je umrla Francu Ferdinandu njegova mati. Karel Ludovik se je l. 1873. oženil s princeso Marijo Terezijo, hčerjo portugalskega kraljeviča Dona Miguela. Marija Terezija je bila osirotelim otrokom nadvojvode Karla Ludovika skrbna in dobra mati.

Rojen je bil prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand leta 1863. v Gradcu. V vojaško službo je vstopil v armado in je bil 25. aprila 1878 imenovan za poročnika 32. pešpolka, leta 1882. je bil povišan za nadporoč-

nika, oktobra l. 1883. so ga premestili k dragoncem, kjer je postal ritmojster I. razreda l. 1885., leta 1888. je bil povišan za majorja, leta 1889. za podpolkovnika v pešpolku št. 102, leta 1890. je postal polkovnik, l. 1892. generalni major in je prevzel leta 1894. poveljstvo, ko se je vrnil s svojega potovanja okolo sveta, pehotne brigade v Budjejevicah. Cesar ga je imenoval leta 1896. podmaršalom, 1. aprila leta 1898. ga je podredil svojemu poveljstvu, leta 1899. ga je imenoval za generala kavalerije, leta 1902. pa za admiral, 17. avgusta leta 1913. pa za generalnega nadzornika vse naše oborožene moči, mu poveril vodstvo večjih vaj in pregledovanja.

Nadvojvoda-prestolonaslednik je bil določen, da postane prihodnjinaš cesar...

Preljuba mladina slovenska! Kakor se je Avstrija radovala in veselila pred štirinajstimi leti poroke prestolonaslednika Franca Ferdinanda, prav tako je zatopljena danes v istih dneh v globoko žalost. Nadvojvoda-prestolonaslednik Franc Ferdinand in Njegova soproga Zofija vojvodinja Hohenberška sta umrla grozne smrti; postala sta žrtvi strahovitega zločina ter našla prezgodnjo in nepričakovano smrt v Sarajevem v nedeljo, dne 28. junija 1914. Ostudna roka nečloveškega morilca — zveri v človeški podobi — je dvignila strelno orožje ter ustrelila dvoje najblažjih src, ki sta bili vrelec najplemenitejših dejanj in svetih čuvstev, najčistejšega človekoljubja, najgloblje roditeljske ljubezni, najvzornejše zakonske zvestobe in vdanosti ter up in nada vseh avstrijskih državljanov.

Dan 28. junija l. 1914. ostane s črnimi črkami zapisan v zgodovini človeštva. Ob njem se bodo zgražali potomci naši, kakor se zgražamo mi. Dne 28. junija t. l. je premagala živalska strast človeški čut, ona peklenska strast po krvi in smrti plemenitih človeških src, ki je dvignila morilno orožje na naslednika avstrijskega in ogrskega prestola in na Njegovo soprogo, ki sta oba bila ustreljena kot žrtvi težkega zločina.

To smrtno orožje je zadelo milijone zvestih avstrijskih državljanov, in kar je čutečega človeštva, si zastira obličje pred tem groznim zlodejstvom. Zemlja naj bi vrgla to pošastno bitje iz svojih mej!

Grozni in žalostni dogodek, ki združuje v moreči bolesti preljubega vladarja, ki ga v Njegovi visoki starosti tako hudo udarja nesreča, in mlade tri sirote, prizadete po najbridkejši boli že v njih zorni mladosti, napolnjuje vsako plemenito srce z najglobljim žalovanjem.

Prestolonaslednikove otroke Zofijo, Maksaa in Ernsta so pustili za bivanja njihovih staršev v Bosni pod nadzorstvom njihovega vzgojitelja dr. Stanovskega na chlumeckem gradu pri Třeboni. Ko je v nedeljo opoldne došlo brzojavno poročilo o tragični smrti nadvojvode in njegove soproge, si ni nihče upal prevzeti naloge, povedati to žalostno vest otrokom. Šele popoldne se je k temukoraku odločila teta otrok, sestra umorjene vojvodinje, grofica Henrika Chotkova, ki se je pripeljala na grad. Ko so jo otroci z največjim veseljem pozdravili, jih ni tako ljubkala kakor sicer. In na vprašanje 13letne Zofije je povedala, da sta oče in mati

Rodovina nadvojvode Franc Ferdinanda

nepričakovano težko zbolela. »Ojačite se in pojdite v cerkev molit za roditelje« — je dostavila grofica, ki je le težko zadrževala solze. Za trenutek so se otroci nemo in začudeno ozrli v teto. Takoj nato pa so začeli bolešno jokati. »Zbolela sta? In zakaj? Kaj jima je? In oba naenkrat?« — Grofica, ki sama ni mogla vzdržati joka, je izkušala z raznimi izgovori potolažiti otroke ter jih spremljala v cerkev, kjer so uboge sirote očeta in matere, ne sluteč, da v tem hipu ležita trupli njihovih roditeljev na katarfalkih v sarajevskem konaku. Medtem so prišli na grad skoro vsi sorodniki umorjene vojvodinje, ki so po dolgem posvetovanju poverili vzgojitelja dr. Stanovskega, naj kolikor mogoče previdno pove ubožcem resnico. To se je zgodilo ob 7. zvečer. Dr. Stanovski je razložil otrokom, da je došla druga brzojavka iz Sarajeva in da se roditeljema slabo godi. Edino uteho jim more nuditi molitev k Bogu vsegamogočnemu, čigar volja mnogokrat pokliče k sebi tudi ljudi v še cvetoči starosti. Tedaj pa vzgojitelj ni spravil nobene besede več iz sebe. Mlada princezinja ga je z groznim vzklikom prekinila: »Sta torej mrtva? Sta mrtva? Že vem vse!« In otroci so se spustili v krčevit jok. Iz sosednje sobe so prišli sorodniki. Teta Henrika je pri pogledu na otroke omedlela. Otroci so do rana tožili in plakali. Šele usmiljeno spanje je zatisnilo njihove ordečele oči. Uboge, usmiljenja vredne sirote!

In pa ubogi naš cesar! Komaj je prebolel težko bolezen ter šel iskat okrepčila v Išli, pa pride nenadoma, kakor strela z jasnega neba, ta srce pretresujoči dogodek za našega sivolasega vladarja, ki je zopet zadal grozen udarec Njegovemu bolnemu srcu, ob katerem so že pluli vsi najostrejši, najljutejši viharji žalosti in trpljenja polnega življenja. »Grozno; ničesar mi ne ostane prizanešene ga!« Tako je vzdihnil naš dobri vladar, ko je sprejel poročilo o groznem, pretresujočem dogodku. — Ubogicesar Franc Jožef I.! To so vzdihni iz globočine src vseh avstrijskih državljanov, ki čutimo in trpimo z njim ter pošiljamo k vsepmogočnemu vladarju vseh vladarjev goreče prošnje, da bi ga v neizmerni žalosti tolažil, da bi mu lajšal bolečine ter mu vlival hladeči balzam vdanosti in poguma na skeleče rane Njegovega krvavečega srca.

V uteho in tolažbo našemu skrbnemu vladarju lijejo iz slovenskih učilnic topli žarki domoljubja in neomajne zvestobe širom slovenske domovine. Bodi ta otroška vdanost, ta odkritosrčna ljubezen kaplja hladilnega olja v globoko rano zlatega cesarjevega srca!

Mrtvi trupli prestolonaslednika Franca Ferdinanda in Njegove soproge vojvodinje Hohenberške so pripeljali na Dunaj, kjer so se poslovili od svojih dobrih staršev osiroteli otroci Zofija, Maks in Ernest. Prišlo je do ganljivih, srce pretresujočih prizorov. Slovesnega blagoslova se je udeležil tudi presvetli cesar. Z Dunaja so ju prepeljali v Artstetten, mal gradič tik ob Dunavu z lepim razgledom na okolico. Tu je rodovinska rakev, ki si jo je zase izbral Franc Ferdinand. Grobnica je v skalo vsekana, izdelana umetniško iz dragocenega kaménja. Doslej leži en sinček pokojne prestolonasledniške dvojice v tej grobnici. Tu notri so položili

dne 4. julija prestolonaslednika Franca Ferdinanda in njegovo soprogo vojvodinjo Hohenberško, ki sta bila up in nada vseh avstrijskih narodov.

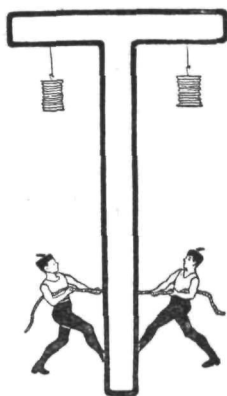
Ob tem prezgodnjem grobu žaluje naš sivolasi vladar; žalujejo in plakajo nedolžne sirote pokojnikov; žaluje vsa cesarska rodovina in z njo vsi avstrijski državljani.

IVO TROŠT:

Palčki in žalost.

Pravljica.

Opel jesenski dan so se podili po beli cesti med valujočim žitnim poljem palčki Dobrovoljček, Veselinček in Poskakalček. Niso jih zanimale cvetke v zeleni travi, ne rdeči mak med zorečim žitom; skakali so drug drugemu na rame, čez glavo, metali rdeče kučme kvišku, jih zopet prestrezali padajoče ter si jih izkušali jemati drug drugemu. Zraven so se dražili med seboj in so hihetali, da se jim je moralo smejati samo zlato solnce z vedrega neba. Palčki ga seveda niso videli, ker so imeli toliko druge zabave.

Kaj bi tudi ne bili dobre volje? Na rumenečem leščevju tam-le pod hribom so zoreli temnorjavi lešniki. In sladki niso bili nič manj kot medena potica. Teh so palčki nabrali, jih strli z združenimi močmi ter se naužili sladkih belih jecrc.

Dobrovoljček je pohrustal kar tri. Veselinček, hoteč ugnati oba tovariša, je pozobal cele štiri, a Poskakalček ki je trdil da se ne ustraši v jedi nikogar, je dobil že v drugem lešniku črvička in molče nehal s tekmo. Lagal je nepridiprav, da ga boli trebuh, pa je vzel prvega lešnika polovico lupine ter svetoval tovarišema: Tam-le pod tisto staro vrbo je hladen studenček, tam se napijta bistre vodice!

Šli so in se napili. Najbolj se je mudilo Dobrovoljčku. Kar dočakati ni mogel, da bi dobil v roko lešnikovo lupino. Zajel je vode s kučmo in pil iz nje.

Potem niso znali početi nič pametnega kakor presiti vrabci jeseni. Izmišljali so si vedno nove nagajivosti in vedno večje neumnosti. Kdo bi si tudi belil glavo s skrbmi in nadlogami, ko povsod ponuja bogata jesen svoje darove. Pozimi je časih dober tudi žir izpod snega.

Cesta se vije pred njimi kakor bel trak v daljavo, kjer se slednjič zavije za temen grič. Prav tam pa ugleda nikdar ugnani Dobrovoljček na cesti — črno piko. Spretno sune Poskakalčka v obcestni jarek in se kakor nalašč skrije Veselinčku za hrbet. Lahno mu pošepne na uho: »Ti, jaz se bojim. Glej, tam-le v daljavi temno postavo. Povsod drugod je cesta